

Humane wetenschappen 2de graad

De studierichting Humane wetenschappen 2de graad

1. De studierichting in de matrix

Graad	2de graad
Finaliteit	D-finaliteit
Domein	Domeinoverschrijdend
Samenstelling	MD + cesuurdoelen

2. Korte beschrijving van de studierichting

Humane wetenschappen is een sterk theoretische studierichting in de doorstroomfinaliteit. Ze combineert een brede algemene vorming met filosofie, kunstbeschouwing, sociologie en psychologie. Leerlingen maken een begin met het filosoferen over de mens, de wereld rondom ons, het goede en het kwade, het geluk en de zin van het leven. Ze leren kijken en luisteren naar kunst en ze leren de vorm, de inhoud, de context en de functie van kunstwerken analyseren vanuit een kunsthistorisch kader. Tenslotte ontwikkelen leerlingen een wetenschappelijk sociologisch en psychologisch begrippenkader en leren ze verbanden zien met betrekking tot de hedendaagse samenleving en de mens. Daartoe maken ze kennis met klassieke psychologische en sociologische theorieën.

3. Leerlingenprofiel

Leerlingen Humane wetenschappen tonen voor het geheel van de vorming inzicht in complexe leerinhouden, leggen vlot verbanden tussen leerinhouden en kunnen logisch redeneren. Ze verwerven complexere leerinhouden in een beperkt tijdsbestek.

Ze zijn in staat om op een analytische en wetenschappelijk manier te kijken naar mens en samenleving. Ze hanteren menswetenschappelijke en filosofische concepten op een abstracte manier. Ze verdiepen zich in filosofie, kunst, sociologie en psychologie en willen alle aspecten van het menselijk bestaan bestuderen en begrijpen.

4. Specifiek voor de studierichting

- Filosofie: filosofische begrippen, reflecteren over ethische stromingen en wijsgerige antropologische visies
- Kunstbeschouwing: analyseren van kunstuitingen in stromingen, periodes en samenlevingen
- Sociologie en psychologie: sociologische begrippen en maatschappelijke thema's; domeinen van ontwikkeling, persoonlijkheid
- Leerplan B+ voor Engels, Frans, Geschiedenis, Natuurwetenschappen, Nederlands, Wiskunde

4.1 Nederlands

Deze tabel geeft de verschillen aan tussen het basisleerplan voor de aanverwante domeingebonden studierichting en het leerplan B+.

	Basisleerplan	B+
Literatuur	Literatuuranalyse	Literatuuranalyse, meer literaire concepten en teksten met een grotere gelaagdheid
Identiteit in diversiteit	Overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen onderscheiden	Toelichten hoe verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen de betekenis en het effect van boodschappen kunnen bepalen
Taalsysteem	Inzicht in taalsysteem toepassen	Kenmerken van taalsysteem benoemen en inzicht toepassen
		Taal- en redkundige analyse van zinnen

4.2 Engels en Frans

Deze tabel geeft de verschillen aan tussen het basisleerplan voor de aanverwante domeingebonden studierichting en het leerplan B+.

	Basisleerplan	B+
Communicatie: receptie, productie en interactie	Tekstkenmerken en minimumvereisten (ERK richtsnoer A2+)	Tekstkenmerken en minimumvereisten (ERK richtsnoer B1) Receptie: langere teksten Productie en interactie: complexere zinsbouw en tekststructuur, langere teksten, uitgebreidere woordenschat en hogere eisen qua vormcorrectheid
		Tekststructuur en -samenhang bepalen
Taalsysteem	Kenniselementen (ERK richtsnoer A2+)	Kenniselementen (ERK richtsnoer B1) + plus-que-parfait [F], subjonctif présent [F], hypothese (realis) [F]

4.3 Geschiedenis

Deze tabel geeft de verschillen aan tussen het basisleerplan voor de aanverwante domeingebonden studierichting en het leerplan B+.

	Basisleerplan	B+
Historische vraagstelling	Identificeren van een historische vraag.	Beoordeling van de onderzoekbaarheid van een historische vraag. Formuleren van een onderzoekbare historische vraag.
Bronnenonderzoek	Criteria : betrouwbaarheid en bruikbaarheid	Criteria : betrouwbaarheid, bruikbaarheid en representativiteit.
	-	Verklaring voor verschillen tussen twee historische bronnen over hetzelfde onderwerp.
Historische beeldvorming	-	Verklaring voor verschillen bij historische beeldvorming over hetzelfde onderwerp.
Relatie verleden, heden en toekomst	-	Gelijkenissen en verschillen tussen actuele en historische fenomenen uit de bestudeerde periodes.

4.4 Natuurwetenschappen

Deze tabel geeft de verschillen aan tussen het basisleerplan, het leerplan B+ en het leerplan B+S.

	Basisleerplan II-Nat-d	Leerplan B+ II-Nat'-d	Leerplan B+S II-NatS-d
		Alle inhouden van B met daarbovenop:	Alle inhouden van B+ met daarbovenop:
STEM	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek voeren Veilig en duurzaam werken Ontwerp van een oplossing STEM en samenleving 	<ul style="list-style-type: none"> Gegevens of meetwaarden gebruiken. 	<ul style="list-style-type: none"> Meetinstrumenten en hulpmiddelen
Biologie	<ul style="list-style-type: none"> Homeostase: <ul style="list-style-type: none"> Feedbacksysteem Coördinatie reacties op prikkels Voortplanting: hormonale regeling Biodiversiteit Interactie tussen organismen Materie- en energiestromen in ecosystemen 	<ul style="list-style-type: none"> Transport in planten Driedomeinensysteem Structuur, metabolisme, voortplanting van micro-organismen Analyse gedrag en interacties van en tussen organismen 	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek van micro-organismen
Chemie	<ul style="list-style-type: none"> Mengsels en zuivere stoffen Aspecten van een chemische reactie Bouw en eigenschappen van atomen Indeling samengestelde stoffen Eigenschappen van stoffen Kwantitatieve aspecten 	<ul style="list-style-type: none"> Absolute en relatieve atoommassa Chemische bindingen IUPAC-naam en chemische formules Anorganische reactietypes Principe van oplossen en elektrische geleiding Molaire grootheden Neerslag- en neutralisatiereactie 	<ul style="list-style-type: none"> Synthese- en analysereactie Verband structuur en chemische en fysische eigenschappen Gasontwikkelings-reactie Redoxreactie
Fysica	<ul style="list-style-type: none"> Rechthoekige bewegingen en ERB Kracht en bewegingsverandering Druk Energieomzetting (kwalitatief en beperkt kwantitatief) Vermogen en rendement Temperatuursveranderingen en faseovergangen Wet van Ohm Elektrisch vermogen en Joule-effect 	<ul style="list-style-type: none"> Complexere kwantitatieve energiebalans Ideale gaswet Kwantitatieve warmtebalans 	<ul style="list-style-type: none"> Stralenmodel voor licht Beeldvorming bij spiegels en lenzen Krachten- en krachtmomentenbalans Gemengde gelijkstroomkringen kwantificeren

4.5 Wiskunde

Deze tabel geeft de verschillen aan tussen het basisleerplan Wiskunde (o.a. voor Maatschappij- en welzijnswetenschappen), het leerplan Wiskunde B+ voor Humane Wetenschappen en het leerplan Wiskunde B+S (o.a. voor Moderne talen).

	Basisleerplan (o.a. Maatschappij- en welzijnswetenschappen)	B+ (Humane wetenschappen)	B+S (o.a. Moderne talen)
Meetkunde	Vectoren: som en vermenigvuldiging tekenen	Vectoren: som en vermenigvuldiging tekenen	+ Rekenen met vectoren
	Driehoeksmeting in rechthoekige driehoeken	Driehoeksmeting in rechthoekige driehoeken	+ Goniometrie (sinus- en cosinusregel, verwante hoeken)
Algebra en functieleer			Functies $f(x)=c/x$

	Tweedegraadsfuncties van de vorm $f(x)=ax^2$	Algemene tweedegraadsfuncties en -vergelijkingen	+ Tweedegraadsongelijkheden
			Deelbaarheid van veeltermen
Data en onzekerheid	Beschrijvende statistiek	+ Spreidingsdiagrammen	+ Spreidingsdiagrammen

5. De modellesentabel

Algemene vorming	II,1	II,2	Specifieke vorming	II,1	II,2
Godsdienst	2	2	Filosofie	1	2
Aardrijkskunde	1	1	Kunstbeschouwing	1	0
Engels (B+)	2	2	Sociologie en psychologie	2	2
Frans (B+)	4	4			
Geschiedenis (B+)	2	2			
Lichamelijke opvoeding	2	2			
Natuurwetenschappen (B+)	3	3			
- Biologie	1	1			
- Chemie	1	1			
- Fysica	1	1			
Nederlands (B+)	4	4			
Wiskunde (B+)	4	4			
Onderliggend aan algemene en specifieke vorming				II,1	II,2
Realisatie leerplandoelen Gemeenschappelijk Funderend Leerplan (GFL)				1*	1*

* De leerplandoelen van het GFL kunnen worden gerealiseerd via schooleigen projecten, door een of meer leerplandoelen te integreren in vakken van de algemene of de specifieke vorming of door een aantal leerplandoelen samen onder de vorm van een vak aan te bieden (zoals Artistieke vorming, ICT, Mens & samenleving), of door een combinatie van voorgaande mogelijkheden.

Het is geenszins de bedoeling om het GFL als één afzonderlijk vak te realiseren. Dergelijke benadering zou voorbijgaan aan het gemeenschappelijk en funderend karakter van het leerplan. De tijd die voor het GFL in de modellesentabel wordt voorzien, heeft tot doel duidelijk te maken dat ook voor de realisatie van het GFL onderwijstijd nodig is. Afhankelijk van de keuzes die een school maakt, zal het voorziene lesuur in de schooleigen lessentabel een eigen invulling krijgen.

Suggesties complementair gedeelte^o	3	3
Artistieke vorming		
Duits		
ICT		
Mens & samenleving		
Schooleigen keuzes:		
- Een vak van de algemene vorming van de studierichting		
- Een vak van de specifieke vorming van de studierichting		
- Schooleigen curriculum		
...		

^o Indien de school ervoor kiest om verplichte leerplandoelen aan te bieden in een of meer lessen van het complementair gedeelte, dan maken die lessen samen met de relevante lessen van de algemene of de specifieke vorming voorwerp uit van het onderzoek van de onderwijsinspectie m.b.t. die leerplandoelen door de onderwijsinspectie.

Totaal algemene en specifieke vorming	32	32
De modellesentabel geeft door middel van een richtcijfer aan hoeveel onderwijstijd doorgaans nodig is om de verplichte leerplandoelen met voldoende diepgang te kunnen realiseren. Afhankelijk		

van de eigen specifieke context kan de school zelf keuzes maken en meer of minder lessen aan een bepaald vak spenderen.

- Wanneer eenzelfde leerplan van de specifieke vorming in dezelfde finaliteit voor meerdere studierichtingen geldt, dan wordt het vak in eenzelfde kleur gearceerd (cf. Filosofie, Sociologie en psychologie).

- In de D-finaliteit geldt voor een aantal vakken bovenop de minimumdoelen basisvorming en ter versterking van de basisvorming een beperkt aantal cesuurdoelen. In dat geval vind je bij de vakbenaming de toevoeging (B+).

6. Het leerplan Sociologie en psychologie

6.1 Krachtlijnen

- De mens en zijn interacties met anderen
- De mens en zijn verhouding tot de samenleving
- Maatschappelijke thema's en ontwikkelingen

6.2 Opbouw en inhoud

- Psychologie
  - De mens en zijn ontwikkeling
  - Persoonlijkheidsvorming
- Sociologie

Volgende inhoud komen aan bod: opbouw van een sociologisch begrippenkader m.b.t. kenmerken van de hedendaagse samenleving: culturen, sociale structuren en rollenconflicten, socialisatie.

6.3 Mogelijke verdeling in de 2de graad

Je streeft naar een evenwichtige verdeling tussen de component psychologie en sociologie. Op basis van de keuzedoelen kan je het gewicht voor één van de componenten verzwaren.

Het is aangewezen om de onderdelen sociologie en psychologie in beide schooljaren aan bod te laten komen. Keuzedoelen en suggesties tot verdieping in de wenken bieden kansen tot het oriënteren van leerlingen naar de richting Humane wetenschappen of Welzijnswetenschappen na de tweede graad.

7. Het leerplan filosofie

7.1 Krachtlijnen

- Nadenken over het eigen karakter van de filosofie en haar relatie tot de wetenschappen.
- Nadenken over de mens vanuit filosofische stromingen.
- Nadenken over goed en kwaad vanuit filosofische stromingen.

7.2 Opbouw

- Filosofische vaardigheden
- Filosofische domeinen
  - Kenleer en wetenschapsfilosofie: Wat kunnen we weten? - Eigenheid van filosofisch denken en vraag naar waarheid en kennis
  - Wijsgerige antropologie: Wat is de mens?
  - Ethiek: wat moeten we doen en wat mogen we hopen?

8. Het leerplan Kunstbeschouwing

8.1 Krachtlijnen

- Kunst integreren in de persoonlijke ontwikkeling
- Kunst begrijpen
- Kunst waarderen

8.2 Opbouw

- Kunstbeschouwing en- ervaring
- Analyseren: Inzicht verwerven, analyseren en onderzoeken van kunst en kunstwerken
- Interpreteren: kunst vanuit verschillende perspectieven interpreteren en waarderen

9. Infrastructuur

Cf. algemene vorming

Vergelijking met aanverwante studierichtingen in de 2de graad

Humane wetenschappen	Maatschappij- en welzijnswetenschappen
Leerplan B+ voor Engels, Frans, Geschiedenis, Natuurwetenschappen, Nederlands en Wiskunde	Basisleerplan voor Engels, Frans, Geschiedenis, Natuurwetenschappen en Wiskunde Leerplan B+ voor Nederlands
Leerplan Sociologie en psychologie	Leerplan Sociologie en psychologie, te realiseren binnen een ruimer tijdsbestek
Leerplan Filosofie	Leerplan Filosofie, te realiseren binnen een ruimer tijdsbestek

Inhoudelijke samenhang met studierichtingen van de 3de graad

De studierichting is inhoudelijk verwant met de volgende studierichtingen in de 3de graad D-finaliteit:

- Humane wetenschappen;
- Welzijnswetenschappen.

Humane wetenschappen	Welzijnswetenschappen
Algemene doorstroomcompetenties	
Generieke doorstroomcompetenties	
Historisch bewustzijn: uitbreiding	
Moderne talen	
Nederlands: algemene uitbreiding	
Engels en Frans: algemene uitbreiding	
Kunst en cultuur	
Kunstbeschouwing	
Filosofie	
Uitgebreide filosofie	Filosofie
Wiskunde	
Statistiek	Pakket uit statistiek
Gedragwetenschappen	
Algemene gedragwetenschappen	Uitgebreide algemene gedragwetenschappen

Sociale wetenschappen	
Samenleving en politiek: sociale en humane wetenschappen	Samenleving en politiek: pakket uit sociale en humane wetenschappen
	Sociale aspecten van recht
Biologie	
	Fysiologie en anatomie van de mens

De inhoudelijke samenhang tussen studierichtingen van de 2de en de 3de graad is indicatief voor hoe het curriculum wordt opgebouwd van de 2de naar de 3de graad en welke elementen vanuit specifieke minimumdoelen indalen in de 2de graad. De voorziene opbouw heeft geen impact op de eigenlijke studiekeuze die leerlingen uiteindelijk zullen maken. De ontwikkeling van leerlingen doorheen de tweede graad verloopt soms onvoorspelbaar. Daarom zal het belangrijk zijn om de mogelijkheden en kansen van leerlingen zo ruim mogelijk te houden.